

Náš List

Neodvisno politično glasilo za Slovence

Izhaja vsak torek in petek: ako je ta dan praznik, pa dan poprej. Velja za celo leto 8 K, za pol leta 4 K, za četrt leta 2 K. — Naročnina se plačuje vnaprej, na naročbe brez istovrstne vposiane naročnine se ne ozira. — Posamezne številke po trafikah po 10 v. Pošilja se tudi „Slov. Gospodinja“ posebej.

Z mesečno priložo
Slovenska Gospodinja

Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Uredništvo „Našega Lista“ v Ljubljani. Rokopisi se ne vračajo. — Upravništvo je v Kamniku, kamor naj se izvoli pošiljati naročnino in reklamacije. — Oglasi se računajo tristoletna petit-vrsta po 12, 10 in 8 vin. za 1-, 2- oz. 3krat. za večkrat izdatno znižane cene.

Vsebina: Iz komunalne politike — pa ne slovenske. — Nekoliko o socializmu. — Politični pregled. — Štajersko: Razno. — Koroško: Razno. — Primorsko: Razno. — Kranjsko: Protestni ljudski shod v zadevi dež. blaznice. Razno. — Gospodarstvo. Podlistek: Žena in socializem.

Iz komunalne politike — pa ne slovenske.

Dobro je, če se slovenski občan semterja ozre po širokem svetu in se pouči, kako se upravljajo občine po drugih deželah in kako se gospodari z njihovim premoženjem. Slovenske občine niso najnaprednejše; nobene — ne izvzemši ljubljanske stolne občine — ne moremo postavljati tako visoko, da naj bi bila vzor gospodarstva zasebnika ali pa celo inozemskim občinam. Dokler so razmere v naših občinah takšne, kakršne so, ne moremo pričakovati ali zahtevati od vodstva občine, da bi reformirala z originalno iniciativo občinsko upravo in gospodarstvo; zadovoljiti se nam je treba, da sploh posnemajo, kar se drugod nahaja dobrega in zdravega ter našim razmeram primernega, in da skušajo to udomačiti pri nas.

Zato je — kakor rečeno — nujno, da dobivajo občine in njih vodstva od časa do časa pregled o upravi občin po naprednejšem inozemstvu.

Na Angleškem in v Združenih državah v Ameriki, tudi na Nemškem in v Švici imajo tovarne, kjer se racionalno uničujejo suhi odpadki. Večinoma so to žgalnice, ker se odpadki požigajo. Vročina, katera se ob tem proizvaja, se porablja kot gonilna sila na pr. v Liverpoolu pri električnem tramvaju. Iz ostanikov požganih odpadkov v Hamburgu izdelujejo cement.

Vlažne in mokre odpadke navadno odpravljajo iz sredine občin po kanalizaciji v reke. To je nezdravo za prebivalce. Najboljše je, če se kanalizacija izliva v precejalna polja. Tako kanalizacijo imata zlasti Be-

rolin (10.000 ha polja) in Pariz. Na teh poljih raste žito, trava, zelenjad itd. Umazana in nečista voda poplavi ta polja, očisti se tu in izgublja škodljive snovi, ker je na teh poljih peščena oziroma glinasta vrhnja plast.

Občinskih kopališč in rečnih kopeli je na Slovenskem malo. Te naprave morajo biti poceni pristopne. Angleška mesta so v tem oziru vzgledna. Tudi Turin, Curih, Stuttgart in Berlin. Monakovo ima mestno rečno kopelj, kjer se ne pobira vstopnina. Milan, Bolonja in Ferara dovoljujejo šolski deci, da se koplje v mestnih kopališčih zastoj. Termini-Imerese ter Casciano-di-Bagni ne pobirata od revežev nobene vstopnine. V Nemčiji so v javnih šolah za učence urejene brezplačne kopeli. Na Angleškem so občinska kopališča pogosto združena z mestnimi pralnicami.

Občine morajo preskrbeti svojim prebivalcem, da imajo hrano zdravo in ceno. Zato gradijo vzorne klavnice in tržnice; nekatere občine same trgujejo z najvažnejšimi živili: s kruhom, mesom in mlekom. V posebnih laboratorijih se preizkuša kakovost živil. Tržne nadzornike zadeva velika odgovornost.

Racionalna razsvetljava cest in hiš se pri nas malo uvaža. Toliko vodnih moči imamo, ki bi jih bilo lahko izkoriščati zlasti za proizvodnjo električne moči! Zakaj bi posamezne občine ali pa več občin skupaj ne moglo skrbeti za vzorno javno razsvetlavo z električno lučjo? Zakaj se ne bi rentiralo, če bi se električna svečava oddajala zasebnikom iz občinskih podjetij? Za Italijo porabljajo tovarne, obrti in komunalne uprave za 300.000 konjskih sil vodne moči; vse vodne moči pa znašajo za okoli 5 mil. konjskih sil.

Ena sama slovenska občina ima tramvaj. Še ta je nedostaten, ker ne veže mesta z okolico in s predmestnimi občinami, in sicer ravno z onimi predmestji ne, kjer je naseljenih največ proletarskih ljudi! Tramvaj dandanes nima več le pomena, da se z naglo in ceno vožnjo pridobi časa in prihrani denarja; tramvaj

se mora zlasti vpoštevati kot regulator stanarine. Tramvaj omogoča nepremožnim slojem, da stanujejo na periferiji mesta, kjer so stanovanja cenejša in zdrava. Iz tega sledi, da se na ta način da odstraniti prenapolnjenost stanovališč v mestu samem in da umrljivost pada.

Stanovajska beda se dalje prepreči, ako občina sama zida hiše. Stanovanjsko oderuštvo, visoke stanarine so potem nemogoče. V nobeni slovenski občini ni še javnih občinskih prenočišč ali ponočnih zavetišč. Ima jih pa že nad 50 angleških municipijev.

Socijalnih nalog slovenske občine izvršujejo prav malo. Za delavski sloj bi občine zelo veliko lahko storile. Lahko skrajšajo delavnik in zvišajo mezdo onim delavcem, katere uslužbujejo. Osemurni delavnik je vpejljal curiška občina, ki je kot najnižji zaslužek nastavila znesek 4 fr. na dan. Enako pa je po mnogih angleških mestih.

Razne občine imajo industrijska podjetja v svoji upravi. Kolikor več dobička ta donesajo, tem manj davka je treba izterjati. Socialnim potrebam se potem lažje zadošča: ubogim otrokom se v šolah daje zajutrak zastoj; voda iz vodovodov je zastoj; svečava je zastoj ali vsaj za nizko ceno; tudi tramvaj... To je vse samo socialno delo občin, to vse spada v takozv. komunalno politiko.

Vodstva slovenskih občin naj razmišljajo o tem, kako je drugod — pa bo tudi pri nas lahko drugače in boljše! V občini se najložeje in najumestneje dela dobra slovenska politika... A—a.

Nekoliko o socializmu.

(Dalje.)

Omenjamo naj še francoskega profesorja zgodovine, Alojzija Mersjeja (Mercier) ki je izdal leta 1770. svojo utopistično knjigo „L' an deux mille quatre cent quarante“ (= leto 2440.) kjer piše o nekem Parižanu, ki se prebudi leta 2440. Mož je videl med drugim tudi sledeče:

je tista imenitna slovenska „razporoka“ —) se dvigneta hitro država in cerkev in stavita zdaj največje težkoče, a prej nista niti v najmanj vprašala, ali dā povod združbi res čista ljubezen, naravni moralični nagon ali golo najumazanejšo koristolovstvo. Za ločitev ne zadostuje zdaj moralični stud, ampak zahtevajo take dokaze, ki jih je lahko z roko prijeli; dokazi, ki ponižajo in onečastijo najmanj eno zakonsko polovico pred celo javnostjo.

Da katoliška cerkev v ločitev zakona sploh ne privoli — dispens pri papežu je doseči le z največjimi težavami in tudi denarnimi žrtvami, a še ta dispens se ozira navadno le na ločitev mize in postelje — poslabša razmere, pod katerimi trpe vsi katoličani. Ali že stara izkušnja uči, da ni na razvoju se nahajajoči družbi z nikakimi umetnimi pripomočki in nasilnimi sredstvi pomagati. Ko je razpadalo rimsko cesarstvo, so skušali pridobiti ljudi s posebnimi premijami, da bi se poženili in imeli kaj otrok. Pri nas, kjer se nahaja naša družba

Žena in socializem.

Spisal Avguštin Bebel.

Žena v sedanjosti.

(Dalje.)

Kdor ne dobi pod roko kaj primernega, zaupa svoje srčne potrebe kakemu pobožnemu konservativnemu listu ali pa kakemu moralnemu liberalnemu, ki skrbe za denar in brez vsake lastne besede, da se snidejo enakomisleči. Če bi izbiral kdo iz časopisja samo enega dne take anonse, bi jih nabral za cele strani. Tu in tam se zgodi, da iščejo potom časopisja celo duhovniki kot ženitovanjski kandidatje. Dobe se oglasniki, ki obljublajo prezreti bodoči ženi tudi kako zagrešenje na prepovedana pota, ako je le žena premožna. Skratka: moralično nizkost gotovih krogov naše družbe skoro ne moremo bolj pokazati, kakor če jih postavimo v vlogi in načinu svojega ženitovanjskega iskanja na javni oder.

Cerkev in država ne igrata pri tem z ozirom na „svetost zakona“* prav nič lepe vloge. Naj je državni uradnik ali duhovnik, ki ima nalogo zvezati dva zakonca, še tako prepričan, da je pripeljala oba pred njim stoječa bodoča zakonca do tega koraka najumazanejši ozir; naj je očitno, da nista onadva niti po svoji telesni niti duševni lastnosti za skupno življenje; naj ima n. pr. nevesta 20 let, ženin pa 70 ali narobe; naj je nevesta mlada, lepa, polna kipečega življenja, ženin pa star, polomljen, renčav: zastopnik države ali cerkve ničesar ne ugovarja, ničesar ne vpraša — nima vprašati! Zakonska združitev dobi svoj blagoslov in vobče s tem večjim bleskom, čim bogatejše darilo se obeta za to „sveto opravilo“.

Naj se izkaže črez nekaj časa, da je tak zakon, kakor je moral uvideti v s a k d o naprej, nesrečen — v pretežni večini je tukaj žrtev ravno žena — in se hoče doseči ločitev (— to

* Zakon je — kakor je znano — sedmi izmed svetih zakramentov! Prevaj.

hitrost prometnih sredstev je silovito povišana, a kako? Vozovi stoje na kolesih, ki so neizmerno visoka. To je prav značilno: tedaj niso poznali niti še pare niti električne sile, zato si niso mogli misliti povišanja hitrosti vozov drugače nego z neizmerno obsežnostjo koles. Prav to pa odgovarja tudi vsem tistim, ki si delajo danes podobo o „bodoči državi“: ker nimamo niti pojma o bodočih pridobitvah in iznajdbah na tehničnem polju, se tudi ne more vstvariti nobene prave podobe, kako bo na svetu čez 50 ali sto let.

Mnogo znamenitejša nego to Mercijevo delo je knjiga, ki jo je izdal francoski socialist Morelly leta 1755. pod naslovom „Le code de la nature“ (= Postava narave). To delo je glavni pojav na polju socialistične literature 18. stoletja. Vprvič se govori tukaj, da se ne gre samo za to, da damo državljanom vse politične pravice, ampak je treba predrugačiti tudi ves družbeni red človeški. Podlago, na kateri izraste takozvana država narave in resnice, tvori absolutna enakost.

Na Moreja se opira Franc Babeuf (izg. Babéf) ki je igral precej veliko ulogo v francoski revoluciji, dokler ni padel v majniku leta 1797. kot žrtev giljotine, ki mu je odsekala glavo. Babeuf je bil izprva socialist pa se nagibal vedno bolj anarhizmu, dokler ni postal naposled pravi nazadnjak, reakcionar. Zahteval je, da je odpraviti cenzuro, a le v toliko, kolikor se nanaša ta na poedinca, velja pa naj cenzura za vse ljudi.

Vsi ti, ki smo jih dosedaj imenovali, so se pečali samo s fantastičnimi podobami, brez vsake realne podlage.

Vse nekaj drugega so trije možje, katerih dela so izšla početkom minulega 19. stoletja. Ti trije so: grof Saint-Simon (izg. Sen Simo) rojen leta 1760. v Parizu, umrl istotam v starosti 65 let. Bojeval se je v Ameriki pod Washingtonom, bil je ustanovitelj prve socialistične šole. Drugi v tej vrsti takozvanih velikih utopistih, je Francoz Karl Fourier (izg. Furjé 1772—1837), tretji angleški socialni politik Robert Owen (izg. kot Oun, 1771—1858).

Vsi ti trije se odlikujejo od prejšnjih v tem, da so premotriili najprej s kritičnim očesom družbo, v kateri so živeli in šele na tej podlagi so zidali svoje sisteme, na katere naj bi se naslanjala „bodoča država“.

Grof Saint-Simon opazuje družbo in spozna, da vlada v njej veliko nasprotje. Kar je enim dobro, je drugim slabo, odtod njegove besede: „Ote-toi de là, que je m'y mette“ = spravi se proč, da se vsedem jaz tja. Družbo deli v dve veliki skupini: v eni so delajoči sloji, h katerim ne prišteva samo delavcev, ampak tudi tovarnarje, trgovce, prodajalce, v drugi so lenuhi, h katerim prišteva zlasti vse plemenitaše. Spoznal je razrednost v družbi. Delo mu je podlaga nove družbe. Samo kdor dela, ima državljanske pravice. „Tout par l'industrie, tout pour elle“ = vse po delu, vse za delo. Prepričan je bil, da se razvije iz politike študiranje gospodarskih razmer, produkcije.

v podobni konstelaciji, hočejo ločitev zakoncev siloma prepričati. Uspeh ne more biti tu nič drugačen kakor je bil tam.

Tako so torej dostikrat ljudje priklenjeni drug na drugega proti lastni volji, s pravo mržnjo. Ena polovica postane vedno suženj druge in je prisiljena vsled „zakonskih dolžnostij“ v najintimnejše objeme druge polovice, v dejanja, ki se ji morda bolj gnjusijo nego psovke in surovo obnašanje. Popolnoma upravičen zakliče italijanski učenjak Mantegazza v svoji knjigi „Fiziologija ljubezni“: „Ni je večje muke kakor one, če silimo človeka, da mora prenašati ljubkovanje osebe, ki je ne more trpeti...“

Vprašamo, ni-li tak zakon — katerih dobimo neizmerno mnogo — hujši nego javna prostitucija? Prostitutka vživa v gotovem oziru prostost, da se odtegne svojemu žalostnemu poklicu, in če je nastanjena v kaki javni hiši, ima celo pravico, zavrniti kupovanje objema po osebi, ki se ji mrzi iz katerega koli vzroka. Ali prodana zakonska žena se mora udati objemu svojega moža, tudi če ima sto povodov, da ga sovraži in ga zaničuje.

Socialist Fourier je izdal svoje najznamenitejše delo leta 1822. kjer pravi, da naj se razdeli vsa družba v posamezne skupine — falange — broječe po 12—18.000 duš, ki imajo vse imetje skupno. Fourier je izdal v najpodrobnejše, kako naj bo organizirana taka falanga. Druga naj stopi z drugo v zvezo, polagoma naj se razširjajo po celem svetu. Z bridko ironijo šiba napake svojega časa, spozna da je civilizacija samo veliko hlinjenje. Zahteva osvoboditev žene!! — prav tako kakor zahtevajo socialisti še danes in malodane s prav istimi argumenti. Dalje spozna, da se nahaja človeštvo na poti neprestanega razvoja in ravno ta razvoj bo končno v pogibelj človeštvu.

Tretji med njimi, Robert Owen (1771—1858) je bil vodja velikih predilnic najprej v Ameriki, potem v Angliji. Stori je za svoje delavce neizmerno veliko. Njegove socialne reforme imajo vse več ali manj jasno potezo komunizma. Kakor Saint-Simon in Fournier, tako se naslanja i Owen v filozofskem oziru na materialistično naziranje francoskih enciklopedistov. Enciklopediste imenujemo pred vsem sodelavce in izdajatelje knjige „Encyclopédie, ou dictionnaire raisonné des sciences, des arts et métiers“ (= Enciklopedija ali besednjak o znanostih, umetnostih in rokodelstvih, 28 debelih knjig, 1751—72); bili so predhodniki velike francoske revolucije. V to šolo je hodil Owen.

Kot pristaš materialističnega naziranja pravi, da posamezni človek ni odgovoren za to, kar stori, ampak da vpliva in odločuje človeško ravnanje vsa okolica, vse to kar nas obdaja. Treba je torej samo okolico izpremeniti in s tem postanejo tudi ljudje drugačni. V času, ko je on nastopil, je bilo poljedelstvo na Angleškem popolnoma uničeno.

Leta 1800. je prevzel komaj 27 let star vodstvo neke velike predilnice na Škotskem. Moderni socialist Friderik Engels pravi o njem, da je bil tako skromnega in vzvišenega značaja in da je imel take zmožnosti voditelja, kakor malo kdo. V njegovi tovarni je bilo nastavljenih 5000 delavcev, podivjanih, neomikanih, udanih alkoholu, ali iz vseh teh je znal napraviti človeškega imena vredna bitja. Edina tozadevna sredstva so mu bila: ustanovitev delavske zavarovalnice, znižanje delavnega časa na 10½ ur, povišanje dnevne mezde, potrebni počitki in soudeležba delavcev na čistem dobičku.

Zbog tega so bili vsi angleški industriji po koncu in pomirili so se duhovi šele ko je izvedela javnost, da so se dohodki te tovarne v enem letu podvojili in da so dale delnice 5% več. Toda če so bili drugi s tem zadovoljni: Owen ni bil. Dejal je: povišal sem bogastvo tovarnarjev. Olajšal sem sicer delavcem njih položaj, ali suženjstvo vendarle nisem odpravil. Izjavil je, da gre delavcem isti delež kakor tovarnarjem, treba je uvesti popolno enakost. Komunist Owen je postal utopist. Šel je v se in izdelal je v svojem srcu podobo take države, ki je bila po njegovih mislih ideal bodočnosti. Odpeljal se je v Ameriko in zastavil vse svoje premoženje, da vresniči tako državo, a vse se je končalo z velikim polomom. Zgubil je vse svoje premoženje; znano je njegovo delo „The book of new moral world“ (= Knjiga o novem moralnem svetu.)

Kako je to, da vsi tisti utopisti niso imeli nobenega praktičnega vspeha, dasi so bili vsi brezdvomno duševno jako visoko in v vsakem oziru zelo naobraženi možje? Mislili so vsi, da si je treba samo izmisliti kak sistem in ta bo napravil ljudem že na zemlji nebeški raj. Menijo, da more izpremeniti družbo en sam mož, in če bi se rodil ta slučajno nekaj ste let prej, bi izpremenil tudi svet pred sto leti. Niso si bili v svesti, da je tudi človeška družba plod razvoja in da se vporedno zlasti z gospodarskim razvojem izpreminja tudi človeštvo, ne pa da bi le-to sledilo kakemu možu poedinca, in najsi je ta še tako naobražen in učen. (Dalje prih.)

Politični pregled. Avstrija.

(Parlamentarizacija ministrstva). V parlamentarnih državah, kjer deli

vladar svojo zakonodajno moč z drž. zborom, izbira svoje ministre iz tistih strank, ki imajo v zbornici poslancev večino. Pri nas so v vsi ministri — izimši naučnega, železniškega in ministre rojake — uradniki, ker v parlamentu ni trdne in zanesljive večine, iz katere bi se mogla parlamentarna vlada sestaviti. Z zakonjenjem volilne reforme se bode sedanje ministrstvo parlamentiralo na ta način, da bodo vsi ministri razen deželno-brambnega kandidirali v drž. zbor.

(Konrad pl. Hötzen dorf). Novoimenovani šef generalnega štaba je po časniških poročilih najmodernejši in najpopularnejši general v Avstriji. Star je še-le 54 let; l. 1871. je dovršil voj. akademijo, pozneje vojno šolo Udeležil se je tudi bosanske okupacije. Služboval je večji del na jugu, naposled kot divizijonar na Tirolskem, kjer je njegovo glavno torišče: novi sistem v obrambi avstrijske meje proti Italiji je njegovo delo. Izdal je nekaj izbornih taktičnih študij, v katerih povzdiguje duha nad formo ter zahteva poleg telesne vaje tudi duševni razvitek vojaka. — Novi šef označja nov vojaški tok v Avstriji odločno moderni smeri. Imenovanje je dosegel prestolonaslednik, ki kot bodoči vladar že posega v državno življenje. Čudno je le to, da se nam pod vlado prestolonaslednika obeta napredna vojaška in konservativna civilna smer.

(Novi Jelačić v Dalmaciji). Pod tem naslovom prinaša Budapesti Hirlap naslednjo zgodbo: Zaderski general Varešanin vodi že leta in leta politično akcijo, ki meri na združitev Dalmacije z Bosno in Hercegovino, baie v soglasju in podporo avstrijskega dvora. Zlasti živahna je ta propaganda od reškega shoda sem, na katerem je večina dalmatinskih in hrvatskih poslancev postavila kot temeljno točko svojega programa spojitve Dalmacije s Hrvatsko. Varešanin agitira osebno, in v to svrhu potuje po Dalmaciji; odtod se ga je prijel priimek: novi Jelačić. Cela akcija se vodi v imenu prestolonaslednika Franca Ferdinanda, ki je baje za časa letošnjih manevrov odobril Varešaninov program.

Francija.

(Naloga nove vlade.) Delo Clemenceaujeve vlade obstoji v tem, da dovrši politične in socialne naloge, ki jih je odkazala francoska revolucija. Predvsem mora dokončati cerkveno politični program, da se — kakor je dejal socialist Jaurès — čimprej loti socialnega vprašanja. Življenje sedanjega ministrstva je odvisno od tega, če se jim posreči zadeti pravo kompromisno formulo med zahtevami moderne države in med svobodo vesti ter čustvenega življenja — ne le usoda ministrstva, temveč usoda vse radikalne politike francoske in evropske, kajti Francija je za Evropo nekaj arzenal političnih idealov. Clemenceau mora francoski narod prepričati, da ne vodi verskega boja, temveč boj za svobodo vesti in proti tuji politični organizaciji: vatikanska špekulacija zida vse svoje upe na motnost in nejasnost položaja.

(Nova podlaga za reorganizacijo katoliškega bogočastja.) Nadškof v Bordeaux, ki stoji na intransigentnem stališču rimske kurije je zasnoval škofijsko asocijacijo, ki sicer nima namena vzdrževati bogočastje, temveč le povečati nezadostne dohodke duhovnikov. Pravila je predložil prefekturi. Ta dijecezanska asocijacija razpada na farne odseke, ki imajo nekoliko podobnosti s kulturnimi asociacijami. — Z ozirom na to je Briand izjavil, da poleg obč. asocijacij katoličani lahko zasnujejo tudi dijecezanske asocijacje, ki bi obstajale iz samih duhovnikov in katerim bi bilo izročeno varstvo nad verskimi dogmami. Ker smatra francoska vlada papeža po odpovedi konkordata, ki jo je papež s samolastnim imenovanjem škof molče priznal, zgolj za zasebnika, je vsako pogajanje izključeno. Zdaj se je obrnil pariški nadškof do kurije z željo, da dovoli katoličanom na podlagi Brianovih interpelacij organizacijo bogočastja. Iz odgovora bo razvidno, če je kuriji vse do politične moči in prav nič do vere.

(Policijska tlaka ruskemu carizmu). Avstrija opravlja policijsko službo ruskim mogotcem, katerih simbol so vešala. Te dni so zaprli v Lvovu ruskega zdravnika Kraszewskega z namenom, da ga izroče ruski policiji. In kaj je zagrešil ta „zločinec“, da je bila avstrijska policija, ta izvrševalni organ ruskega sistema, koj pri rokah? Umoril ni nikogar, tudi bankovcev ni ponarejal in kradel ne, pač pa je pomagal političnemu kaznjencu, da je ubežal iz bolnice. Če je pripisati to postopanje na račun Achrenthalovega „srčnega sporazumljenja“ z Rusijo, to hvaležno toda odločno odklanjamo. To odklanja tudi lvovska inteligenca, na čelu ji univerza, ki je energično nastopila pri kompetentnih oblastih, da se taka nečastna kršitev gostoljubja prepreči. — Kakor poročajo iz Lvova se je policija uklonila pritisku javnega mnjenja ter opustila misel na izročitev.

(Koncentracija nemških strank). Ebenhoch je sprožil akcijo, da se združita nemška konservativna in krščansko-socialna stranka. Sočasno in vspešno se pripravlja koncentracija nemških naprednih strank na stogo narodni podlagi. Akcija se je rodila vsled volilne reforme in ima namen, zagotoviti Nemcem volilno mesto v novi zbornici. Treba je predvsem, da se doseže volilni kompromis svobodomiselnosti, nem. ljudske stranke in svobodnih vsenemcev, ki naj bi bil naperjen proti narodno zmernim strankam t. j. proti klerikalcem in socialni demokraciji. Drugič pa nameravajo ustanoviti velik nemški klub na Dunaju, ki bi štel po računu nemškega ministra-rojaka Pradeja 80 poslancev in bi bil nedvomno najmočnejši klub v zbornici.

Štajersko.

Občinske volitve v Hočah pri Mariboru so po devetih letih nemške vlade v občini izpadle za slovensko stranko ugodno, tako da je v obč. odboru slovenska večina.

Ustanovni shod narodne stranke za Štajersko se vrši 8. dec. v veliki dvorani „Narodnega Doma“ v Celju. Shod bo zaupen.

Narodni svet za štajerske Slovence. Glavni odbor Narodne stranke v zvezi s okrajnimi odbori se bo konstituiral kot nekaj Narodni svet za štajerske Slovence.

Narodni List očita krajnemu šolskemu svetu celjske okolice, da je s svojim odlašanjem v zadevi slov. ljudske šole zakrivil ustanovitev nemške šole za Gaberje.

Štajerski sistem. „Domovina“ objavlja nov fakt, ki jasno osvetljuje sistem na Štajerskem. Davkarjem je bil imenovan dosednji kontrolor v Slov. Bistrici, Slovenec Rudolf Postružnik in sicer za Schladming na Gornjem Štajerskem, in davkarja v Schladmingu, Nemea Stermscheggia so premestili na Spodnje Štajersko. Sedanji finanč. minister je Poljak; čas je da se temu sistemu energično napravi konec.

Koroško.

Nekoliko o beljaških razmerah. Pred nekaj meseci je bilo prestavljenih od beljaške direkcije več slovenskih uradnikov. Seveda se je glasilo, da iz službenih ozirov. V resnici pa so bili vse drugi ozirom v vzroki, ki so zakrivali premestitev ravno teh uradnikov. Dotični uradniki so bili namreč odborniki dobrodelnega slovenskega društva „Drava“, ki ima namen podpirati predvsem slovenske koroške dijake pri študijah v popolnoma slovenskih pokrajinah, poleg tega rokodelske in trgovske vajence. Ob priliki, ko je bila večina železnice, ki peljejo po slovenskih tleh, priklopljenih od beljaške direkcije k tržaški, so bili dotični slovenski uradniki in obenem odborniki „Drave“ premeščeni v Trst, akoravno so bili poleg njih v direkciji še drugi slovenski uradniki, ki pa slučajno niso bili odborniki omenjenega društva, z drugo besedo rečeno — imelo se jih je za manj nevarne. S to premestitvijo se je hotelo od gotove strani zadati v prvi vrsti smrtni udarec novoustanovljenemu društvu „Drava“, obenem pa tudi razpršiti slovensko beljaško omizje. Dosegli pa so

ravno nasprotno kar so hoteli. „Drava“ je zopet regulirana in naj si zapomnijo nemške glave, da jim bo odnesla ona marsikateri most. Ravno tako s slovenskim omizjem. Mesto enega sta sedaj dva, ker so izgnani ustanovili v Trstu nekako podružnico beljaškega slovenskega omizja. Staro slovensko pa se namerava razširiti. Dosti je še drugih Slovanov v Beljaku, zlasti Čehov. Zaraditega se namerava razširiti to sedanje slovensko omizje, oziroma osnovati poleg slovenskega še slovansko omizje. Omizni člani se shajajo vsak torek zvečer v gostilni pri „Tigru“. Ako zaide eden ali drugi Slovencev v Beljak in mogoče ostane ravno v torek čez noč tu, naj vendar ne pozabi obiskati beljaških rojakov, ki so zbrani pri „Tigru“. Zlasti pa opozarjamo vse one, ki so nameščeni v Beljaku, naj ne pozabijo, da je njih dolžnost pridružiti se slov. omizju. Omizje je tudi radevolje pripravljeno dati potrebne informacije. V to svrhu zadostuje nasloviti pismo na „Slov. omizje v Beljaku“ in člani bodo rade volje storili, kar je v njih močeh. Omizje želi, da bi imeli v njem zaslonbo vsi sloji. Poleg uradnika naj pokaže tudi rokodelce, da se preteka v njegovih žilah slovenska kri in naj se ne topi že koj prve dni v nemškem morju. Zato naj bi vsak, ki ima kakšnega znanca v Beljaku, spomnil ga na njegovo narodno dolžnost, da bi se moglo vendar zopet oživeti že ustanovljeno slovensko delavsko društvo. Treba bi bilo samo malo požrtvovalnosti in društvo bi bilo zopet na nogah, prebujeno iz spanja. Naj bi narodno čuteči Slovenci, bodisi oni v Beljaku samem, kakor vsi oni, ki imajo znanca v Beljaku, ali zamorejo sploh uplivati na tukajšno ljudstvo, vzeli te skromne besede v pretres, in ako stori vsakdo svojo dolžnost, mora nam biti vspeh zagotovljen, saj po številu nas je zadosti. Zatorej zdramimo se vsi! Z.

Primorsko.

Bakren rudnik na Slovenskem. Neka slovenska družba pričela se je zanimati za opuščen rudnik v pogorju okoli Cerkna na Goriškem. Glavni vzrok, da se je rudnik bil opustil, so bile takratne odvozne oziroma dovozne težave. Predpreiskave so izpadle ugodno in dognale, da se nahaja bakrena ruda v celem več km dolgem pogorju, ki obkrožuje cerkljansko kotlino. Kakor rečeno je omenjena družba slovenska in je upati, da se ista posluži tudi le slovenskega kapitala.

Javno knjižnico so osnovali v Ajdovščini. V Vipavi so sklenili, da preosnujejo čitalnico v ljudsko knjižnico.

Javno predavanje v Nabrežini. — Javna ljudska knjižnica v Nabrežini priredila je v nedeljo dne 18. t. m. javno predavanje. Predaval je profesor g. Ivan Franke iz Ljubljane: o Adi Negri. Udeležba je bila obilna.

V Biljah na Goriškem so napravili lepo knjižnico, ki šteje že sedaj nad 500 knjig razne vsebine.

Tržaški listi poročajo, da je v tamošnji bolnici umrl 9. t. m. mornar Andrej Dabovič, rodod Dalmatinec, ki je bil na loydovem parobrodu „Kalipso“. Po njega smrti so našli pri raztelesenju v njem znake takozvane indijske kuge. Vkrenili so takoj varnostne odredbe in vse osebe, ki so prišle z njim v kako dotiko, strogo izolirali.

„Edinost“ v Trstu je bila že mnogokrat napadena vsled svoje plitvosti. Tudi ljubljanski Slovenec ji je med drugim posvetil takole: Nihče ne trdi, da bi imeli članki v „Edinosti“ splošno kaj jedra. A med vsemi njenimi članki so najneumnejše tiste, ki se vlačijo pod enim naslovom v več listih. Dobro vemo, kako nastajajo tisti I., II. itd. Gradiva manjka; brž treba kaj načečkati. Pa se je treba vsesti in pisati. Ker ne pride nič pametnega na um in članek do nobenega zaključka, se mu pa naredi I. spredaj, da se lahko prihodnjič taka kurja čreva še naprej razmotavajo. V nedeljo dne 11. novembra je „Edinost“ zopet prišla na dan z numaro pri uvodnem članku: „Varujmo se sirenskih glasov“. Neumen je kot noč.

Elektrarna na Soči. Gosp. T. Ganzoni, Oskar Napp, Izidor Piani, Cav. Leonardo Riz-

zani in Jos. Sartori so osnovali poseben konsorcij in vdobili tudi že vladno dovoljenje, da osnujejo delniško družbo s sedežem v Trstu z imenom „Elektrarna na Soči.“ Pravila nove družbe so že potrjena.

Električni tramvaj v Gorici. Razni listi poročajo: Ker bo prihodnji električni tramvaj v Gorici, ako vlada da koncesijo, le predrzna provokacija Slovencev, zato se ne bo vozil z njim noben Slovenec. O tem so sklepali veljavni možje po vseh občinah in poskrbe za to, da bo sklep sprejet v vsaki slovenski hiši. Ker pod takimi pogoji tramvaj ne bo mogel prestopiti meje solkanske občine, odkoder bi bil velik del dohodkov, in ker je za Slovence tudi treba nekaj storiti, zato se sestavlja družba, ki oskrbi najprej šest in potem po potrebi več avtomobilov, kakršni vozijo že na Dunaju. Tako podjetje stane manj, režija je mnogo manjša, udobnost za občinstvo pa večja, ker vozijo in se ustavljajo po potrebi. To bo najlepši odgovor na nesramnost goriške sinjorije. — Znano je, da imajo na Dunaju do sedaj šest takih avtomobilov, ki jih kurijo s petrolejem.

Kranjsko.

Protestni ljudski shod v zadevi deželne blaznice.

(Konec.)

Govor E. Kristana.

Če bo g. predsednik še večkrat vprašal po deželnih odbornikih, se mu še večkrat nihče ne bo oglasil. Visoki deželni odbor je previsok, da bi stopil v dotiko z navadnim ljudstvom, v dotiko z ljudstvom, ki nima tako visokega naslova: deželni odbornik — Landesminister. Navaden čut za pravičnost pa bi moral privedi gg. deželne odbornike stopiti med ljudstvo in se poučiti, kako je s stvarjo. Vtis, ki ga imamo od te afere je: deželni odbor nima čiste vesti, svoje ukrepe je izdal kar na vrat, na nos in na način, da bi javnost mislila, dr. Robida je edini zločinec, na način, da je bila bolnica nakrat prepuščena portirju Joži! Da stališče odbora ni trdno, kaže to, da sedaj, ko je dr. Robida že odpuščen, išče novih argumentov, novih dokazov, da bi z njimi utemeljil svoj korak. Če sodnik obsodi, mora biti prepričan o pravičnosti sodbe, imeti mora dovolj dokazov. Le v enem slovenskem listu se zagovarja postopanje dež. odbora in čudom se vprašujejo ljudje, zakaj se ravno ta list (Klici „Slov. Narod“) v tej zadevi zavzema za deželni odbor in da ni tako nepristranski kot so drugi. Človek bi vendar mislil, da bi to morala biti nepolitična stvar! V deželnem odboru sede gg. dež. glavar pl. Detela, klerikalec, Tavčar in Grasselli, liberalca, Barbo, nemški aristokrat in ravno „Slovenski Narod“ zagovarja ukrep dež. odbora. Pri nas imamo sistem, ki gre za tem enemu naprtiti toliko služb, da jih je enemu človeku sploh nemogoče opravljati. Bleiweisovo ime je znamenito v slovenski politični zgodovini, to pa še ne sme biti vzrok, da je vodja nešteti deželnih zavodov, ko je fizično nemogoče, da bi izvrševal vse to ne glede na njegovo znanstveno kvaliteto. Vprašujemo se: zakaj je bil dr. Robida sedaj tako kruto discipliniran, ko vidimo, da vsi razlogi ne morejo utrditi ukrepa dež. odbora. V časopisju se je zadnje čase prikazala kaka slika, ki je imela namen razkriti razmere na Studencu in v visokih krogih se je pripisovalo inicijativo teh razkritij dr. Robidi in na podlagi tega suma je sledilo masreglovanje. Tak sistem je Khuen Hedervaryjev sistem. (Burno pritrjevanje.) Hedervari je spravljal ljudi ob kruh, ako niso bili njegovi politični robovi. Deželni odbor n. pr. pravi: Schweiger, deželni uradnik se je udeležil manifestacije za splošno in enako volilno pravico, za katero so se poslanci sami izrekli — a ti si deželni uradnik, predrzneš se za to manifestirati, masreglujemo te. Dr. Robida, ti štenkaš, ti pišeš v „Naš List“, če je res ali ne, ne preiskujemo, nam se zdi, zato te obsodimo. Kam pridemo, če bo kdo svetil v našo gnjilobo. Ko je izhajal „Slovenski List“, se je godilo ravno tako in godilo se bo dalje tako, če ljudstvo ne poseže vmes. Naš specialni

namen ni iti v boj za osebo dr. Robide, nam se gre za to, ali sme deželni odbor tako postopati. Robida nam je le simbol! Kar se je godilo na Studencu, se godi tudi v drugih deželnih zavodih, v prisilni delavnici, kakor je omenjal Gostinčar in tudi v dež. bolnici! Prišli so v dež. bolnico ljudje s pljučnim katarom torej skoro zdravi in legar so nesli ven. Nismo slišali, da bi bili taki slučajji povod disciplinarne preiskave. (Bleiweis!) To in druge stvari so desetkrat hujše, nego pregrehe Robidove, a tam dež. odbor ni videl političnega nasprotstva, ni videl „nagajanja“. Ta besedica je v dekretu! To nagajanje pa se mora tako razumeti, da je dež. odboru vsako „nagajanje“ vsako drezanje naprej iz vzrokov komoditete in lenobe neprijetno. Deželnih uradnikov ni na shod, ker se boje. Mi nastopamo najodločnejše proti terorizmu deželnega odbora. To ni v interesu javnosti, ako ima dežela terorizirane deželne uradnike, mi hočemo v deželni službi živih ljudi, ne strojev, ne ljudi, stoječih pod sugestijo.

Kaj bodo zdravniki rekli k slučaju Robida, ne vemo. Tudi v našem zdravniškem stanu se kaže neko pomanjkanje. Ne menim tu zdravnikov, ki so v deželni službi, tudi ti bi imeli interes, da se branijo, ves zdravniški stan pa bi se moral vprašati, kam pridejo zdravniki, če se morejo goditi take stvari kot Robidi, kateremu zaslug za Studenec ne vzame 20 dekretov. Kam pridemo, če se akademično izobraženega človeka, odgovornega svoji fakulteti, enostavno prime za vrat in vrže ven. Če da današnji shod zdravnikom in dež. uradnikom spoznanje, da jim je treba trdne organizacije, bo storil mnogo in ni treba sram biti teh gospodov, če gredo v šolo k delavcem, ki so že davno izprevideli potrebo organizacije. Današnji shod ni konec, je šele začetek boja. Mi hočemo pozitivnega uspeha. Mi zahtevamo, da se deželni odbor vsede, presodi stvar še enkrat in popravi krivico. Zmotiti se, je človeško, in če deželni odbor popravi svojo zmoto, bom jaz prvi, ki mu bom hvaležen, popraviti pa nima le slučaju dr. Robida, ampak prebivalstvu mora dati poročstvo, da so razmere v deželnih zavodih v dobrih rokah. Dež. odbor, kakor je sestavljen, je plod vladajočega sistema, od sedanjega deželnega odbora skoro ni pričakovati remedure. Deželni odbor se ne čuti najvišjega služabnika dežele, ampak absolutnega komandanta, kateremu se mora vse udati. Kako bodo podjetniki delali z delavci, če dež. odbor akademično izobraženega človeka spodi čez noč. Nevarnost tiči globoko. Akcijo moramo nadaljevati do uspehov. Radovedni smo, če bo deželni zbor, kateremu je deželni odbor odgovoren, popravil stvari. Deželni zbor bi v svojem lastnem interesu branil pravice uradnikom, ker je odgovoren prebivalstvu. Komite, ki je sklical današnji shod, naj ostane v permanenci, ta komite naj ne odneha prej, dokler ne bo sedanji sistem pri dež. zavodih porušen. (Burno odobravanje in ploskanje.)

Resolucija.

G. Kocmur je predlagal sledečo resolucijo, ki je bila z vsemi proti dvema glasovoma navdušeno sprejeta:

„Javni ljudski shod, zbran dne 11. nov. 1906 v veliki dvorani hotela „Union“ protestuje, da deželni odbor ne posvečuje svoje skrbi dež. zavodom v tisti meri, kakor jo le-ti po svojem namenu zaslužijo in kakor to zlasti zahtevajo moderne pridobitve znanosti; ta protest zadeva dež. odbor tako glede uprave, ustrojitve in ureditve dež. zavodov, kakor glede na njih nameščenih uslužbencev; ljudski shod posebno zahteva, da se čim prej ustanovi deželni zdravstveni svet, zakaj zdravništvo je prevažno, da bi o njem odločevali zgolj laiki ali posamezniki; dalje protestuje ljudski shod proti opetovanemu discipliniranju dež. uslužbencev iz polit. nagibov; dež. odbor s svojimi uslužbenci ne postopa v smislu socialnih zahtev našega časa, vsled česar pričakujemo predvsem, da nujno popravi vse deželnim uslužbencem v nasprotju z imenovanimi zahtevami storjene krivice; zlasti pa je prva zahteva, da dež. odbor v prihodnjem zasedanju dež. zbora le-temu predloži duhu našega časa ustrezajočo službeno

pragmatiko z disciplinarnim redom, ki pa naj ne obsega samo dolžnosti uslužbencev, ampak naj primerno zavaruje tudi njih pravice, končno javen ljudski shod apeluje na deželni zbor, da dā našemu današnjemu protestu napram postopanju deželnega odbora primerne povdarka ter naj čim prej uresniči v tej resoluciji navedene zahteve“.

Dr. Ravnihar predlaga končno, naj se komite, ki je sklical shod, proglasi permanentnim v smislu Kristanovega izvajanja. (Z navdušenjem sprejeto.)

Nato zaključil predsednik dveurni shod.

Elegantno je zavrnil dr. Ravnihar na shodu zaupnikov narodno-napredne stranke napad na „mlade“. Umevamo, da kar naravnost v tej družbi ni mogel reagirati na izrečene obdolžitve. Na udarce s sekuro je odgovarjal s finim rapirjem. Kdor je hotel, je razumel. Misli, ki jih je podal v svojem govoru so bile nekako sledeče: Program je lep in mu niti v splošnem niti v posameznostih nimam kaj posebnega prigovarjati. Pravilno poudarja načela narodnosti, demokratizma in svobodomiselnosti. Tudi jaz imam svoj delež na tem programu in umestno se mi vidi naglašati, da je bilo moje stališče n. pr. v cerkveno-političnem vprašanju mnogo radikalnejše nego je to izraženo v programu in da je bil tudi moj predlog, da se uvede splošna in enaka volilna pravica v vse zastope in ne samo v zakonodajne zastope, kajti če se postavimo na stališče demokratizma, moramo to načelo izvesti do skrajnih posledic. Le potem nam ne bodo mogli očitati, da smo demokrati samo na jeziku, ne pa tudi v srcu. V tem oziru se bomo razlikovali n. pr. od klerikalne stranke, od njenih voditeljev, ki so demokrati samo tam, kjer jim kaže ali kjer jih silijo razmere... Lep je program, toda je le še nekaj okvirni zakon. Glavno delo čaka stranko in izvrševalni odbor, ko bo treba ta program, te markantne točke razdrobiti v detalj, v podrobni načrt. Tedaj stoprav pridejo v programu izražena načela — o narodnosti ne govorim, to je samo ob sebi umevno — demokratizma in svobodomiselnosti do svoje praktične uporabe, ta čas se bode šele videlo, do katerih posledic se hoče izvesti ta načela. Kaj se hoče reči: demokratizem? To je lepa beseda, ki lahko stoji v programu, vendar se bo šele tedaj vedelo, kaj hočete reči ž njo, ko bodo v podrobno izvedeni vsi načrti tega programa. Ravno tako je z besedo „svobodomiselnost“. Kaj hočemo s tem povedati? Lahko je kdo svobodomiseln samo zase, ne pa napram drugim. Ne zadostuje samo biti svobodomiseln v cerkvenih ali verskih zadevah, kar je po moji misli bolj svoboda vesti kakor svoboda misli. Ni še svobodomiseln, kdor preganja duhovščino; ampak biti moramo svobodomiseln v vseh odnošajih, ako hočemo veljati za take. — A tudi to še ni zaključni kamen programu. Vprašanje je, ali se sploh izvrši, ali pa se izvrši drugače nego je zapisano, kakor je bilo n. pr. dosihmal. Tu pa pričenja delo in sicer ono delo, ki je imenujemo podrobno delo. Tu morate stopiti z visokih svojih stolov doli med narod in delati za narod, treba bo zavihati rokave, med narodom snovati društva, politična in nepolitična. Kajti vse naše čitalnice, bralna, telovadna društva so končno vendar zopet „politična“ društva, ker imajo namen izobraziti narod in ker bo le oni narod politično zrel, ki je prosvitljen; pri onem narodu, ki je vsaj elementarno izobražen, je pričakovati, da bo delal tako kakor je zapisano v tem programu. Ni zadosti, da se plačuje samo prispevke našim društvom, treba je tudi aktivno vdeležiti se dela. — Usojal pa bi si še eno misel povdarjati in sicer to-le: Ta naš program in organizacijski statut je namišljen samo za neko stranko na Kranjskem in kakor kažejo vse razmere, ni misliti, da pride v doglednem času do tega, da bi se ustanovila kaka stranka za vse Slovence v vseh slov. pokrajinah ali koder pre-

bivajo Slovenci. Sicer bi bila potrebna taka stranka, vendar so razmere za enkrat take, da je to sedaj nemogoče. Vendar je treba enotnega postopanja posebno v strogo narodnostnih pa tudi gospodarskih vprašanjih. Ako hočemo s kako veliko gospodarsko mislijo prodreti, zamoremo to doseči, ako se vsi Slovenci združimo s svojim kapitalom, ki ga sicer ni mnogo, a vendar toliko, da se dá marsikaj ž njim napraviti. Treba je torej enotnega postopanja; radi tega nasvetujem odboru resolucijo, da naj stopi z vsemi vodilnimi politikimi in strankami — ne izvzemši klerikalne in socialnih demokratov — na Slovenskem v dotiko v ta namen, da se osnuje slovenski narodni svet. Veliki pomen te institucije je s temi kratkimi besedami dovelj utemeljen. — Sicer pa še enkrat, gospodje, z vsemi programi in organiz. statuti ne opravimo ničesar — brez dela. Prvi gospod poročevalec (dr. Triller, opomb. ured.) je molil svoj konfiteor. Rekel je, letargija je bila v stranki, to se pravi po domače povedano, brezdelje, lenoba, komoditeta. Napačna je bila taktika, je dejal, to so politični grehi. Proč torej z letargijo in komoditeto, pa bode vse v redu“.

Po stenografičnem zapisniku je baje Slov. Narod poročal govore s shoda zaupnikov narodno-napr. stranke. Zastopnik „proletarijata“ in predsednik delavskega izobraževalnega društva Hribar je govoril samo dve ali tri kratke stavke. Slov. Narod pa ima o tem govoru poročila skoro pol predala. V drugih govorih je ravno tako, ali je kaj posebno neprijetnega izpuščenega ali pa drugače povedano kakor se je res govorilo. To je dobro, da ti stenografi niso zapriseženi. Ali pa so v uredništvu Sl. Naroda njihov stenogram — redigirali.

Hvaležnost je plačilo — nar.-napredne stranke. Narodno-napredna stranka bi morala biti nam „mladim“ pravzaprav jako hvaležna. Ako je danes „pomlajena“ kakor zatrjuje, tedaj ima to v prvi vrsti zahvaliti nam, ki smo največ pripomogli, da se je vzbudila iz „letargije“. Dali smo ji tudi vse boljše ideje in program. Sprejela je te ideje sicer z neko nevoljo in contre coeur, a končno vsprejela jih je vendar-le, vsaj formalno. Zato pa smo upravičeno trdili, da so oni brez idej, da ni nikjer nobene vodilne misli i. t. d. Danes tembolj vztrajamo pri tej trditvi, ker smo trdno prepričani, da ta nar.-napredna stranka in njen izvrš. odbor na shodu zaupnikov vzprejetega programa izvrševala ne bosta. Na stežaj ste nam bili odprli duri, napravili ste nam bili prostor ob bogato obloženi mizi, a mi k njej sesti nismo hoteli. To je najboljši dokaz, da ne hrepenimo po častnih mestih, sinekurah in prvaštvu; da nam je marveč le za stvar samo. Stvar samo izboljšati pa je mogoče le na ta način, da se podero pred vsem razvaline, ki zapirajo pot v jasno bodočnost, da odstranimo gnjilobo, da z brezobzirno operacijo izrežemo gnojna ulesa. V tem že je dano mnogo pozitivnega dela. In da je za to delo treba mnogo poguma, srčnosti in samozatajevanja, to je videti na tem, da se tega dela razven nas dosihmal ni upal lotiti nihče izmed onih, ki jih je „po pet za en groš“. In kedar bo dovršeno to delo, ki je neizogibno potrebno, tedaj povabimo k svoji jati na vzajemno izvršitev vašega in še boljšega programa vse one izmed vas, ki ne samo hote delati z bobnečimi frazami, ampak ki za delo v resnici tudi — zgrabijo.

Iz Železnikov. Dan 20. novembra 1906 se bo smel šteti znamenitim v zgodovini Železnikov. Ta dan je po dolgoletnem boju pri občinskih volitvah prvokrat padla trdnjava, ki se je zdela nepremagljiva. Padli so privilegiji fužinarjev, padel je terorizem „gospodov“ ter je zmaga pravična volja ljudstva. V II. in III. razr. so izvoljeni kandidati neodvisnih volilcev, ki imajo torej večino in moč občinskega odbora v rokah. Trd je bil boj, ker nasprotniki, vedoči, zakaj se jim gre, so napeli vse sile, le složnemu in močnemu nastopu naših volilcev se imamo zahvaliti

za zmago. Vsa čast in hvala tem možem. Hvala Našemu Listu, kateri je kot neustrašen zagovornik ljudskih pravic z objavljenjem naših dopisov mnogo pripomogel k srečnemu izidu volitev. — Vsak Železnikar, ki ima količkaj razsodnosti, se mora veseliti tega dogodka; saj je to prvi korak k boljši bodočnosti Železnikov. Nisem tak optimist, da bi od novega občinskega odbora pričakoval takojšnjega zboljšanja žalostnega stanja, v katerem živimo. A, po nastopu v volitvah sodeč, upam, da bodo možje, katerim smo zaupali važna mesta občinskih odbornikov, tudi v bodoče povsod in ob vsaki priliki nastopali tako složno kakor pri volitvah; ter se možato in neustrašeno borili za pravice ljudstva. Ako se to zgodi, smemo upati, da se po dolgotrajnem spanju tudi naš trg zopet zbudi v novo boljše življenje. V to pomoz Bog! Železnikar.

Iz selške doline. 20. t. m. so bile v Železnikih občinske volitve. Stranka dosedanjega župana Košmelja je bila poražena v 2. in 3. razredu. G. Košmelj je bil skrben župan, a maščuje se nad njim njegova politična neznačajnost. Vlekel je tudi preveč s fužinarji. Ljudstvo pa nima pri fužinarjih več zasluzka, in zato tudi ne rešpeka pred njimi. — 4. t. m. so na Češnjici snovali „Planinskega Sokola“. Pa za to med zborovalci ni bilo prave vneme, in mislimo, da je to društvo mrtvorjeno dete. In tako je tudi boljše! Čemu bi se lepa sokolska misel ogrdila po nositeljih mračnjastva?

Družba sv. Cirila in Metoda v Ljubljani je vpeljala nove jako lične nabiralnike. Nabiralnik je podoba prosečega otroka, ki nosi na tablici napis: „Mal položi dar — domu na altar“. Spodaj je znamovan popoln družbin naslov. Misel nabiralniku je ta, na bi ta proseči otrok izprosil prav mnogo darov za našo šolsko družbo. Nabiralniki, 32 centimetrov visoki bodo gotovo kinčali vsak prostor, kamor se postavijo. Bode naj to gostilna, ali trgovina ali privatna hiša. Izdelani so popolnoma umetnostno. S tako podobo je družba hotela vplivati tudi na estetičnost čutov našega ljudstva. Ker so družbo stali veliko, sklenil je vodstveni odbor, da naj se ob naročitvi za vsacega priloži svota 10 K. Ostali bi pa tudi potem še družbina last. Naročajo se pri družbinem vodstvu v Ljubljani.

Prešernovo kavarno v Ljubljani je kupil Karol Polajnar, kavarnar v Kranju.

Podržavljenje idrijske mestne realke. Predpreteklo nedeljo je razpravljala mestni zastop v Idriji o korakih, ki mu jih je storiti, da prevzame država tukajšnjo mestno realko. Izvolili so deputacijo, ki je odpotovala na Dunaj.

Postavne odškodnine za rodbine onih rezervistov, ki bodo klicani na domobranske vaje, določijo v kratkem.

Smrtna nesreča. Minuli petek se je ponesrečil v gozdu pri Ajdovcu pri Žužemberku gospodar Janez Jare, po domače Babič, ko je napravljaval drva. Spodžagoval je bukev, katero je vpognil lanski sneg, odkrehnla se je pre naglo, ga oplaznila po levi roki, katero mu je zlomila nad komolcem ter ga vdarila v čelo, katero mu je prebila. Umrl je v groznih bolečinah.

Gospodarstvo.

Vinarska razstava in vinarski shod.

Vinarsko razstavo je ob navzočnosti mnogoštevilnih honoracijorjev otvoril 17. t. m. v Mestnem Domu dež. glavar g. pl. Detela. V svojem govoru je izvajal zgodovino kranjskega vinogradništva v poslednjih letih. Trtna uš se je najprej pojavila l. 1884. v krškem okraju. Od 11.631 ha trtne kulture je bilo opustošenih leta 1888. 2300 ha, l. 1889. 5800 ha, l. 1891. 6750 ha, l. 1892. 7150 ha, l. 1896. 7888 ha, l. 1897. 8400 ha, l. 1898. 9200 ha, l. 1900. 10.685 = 93%.

Proti trtni uši se je uvedla energična akcija, ki je obstajala v sistematičnem pouku; v tem oziru so delovali zlasti g. R. Dolenc, vodja na Grmu, pot. učitelj g. Fr. Gombač in pa vinarski nadzornik g. Skalický. Dalje so se uvedle ameriške trte, in se nakazala denarna sredstva

v obliki brezobrestnih posojil (država: 598.000 K, dežela: 578.000 K, poleg tega kranj. hranilnica).

Izboljšala se je kvaliteta vina in tudi kvantiteta: l. 1894. se je pridelalo na Kranjskem 50.000 hl. l. 1905. že 200.000 hl.

Aranžma, ki je delo g. Pirca in g. Gombača, je bil zelo okusen in srečen.

Naslednji dan se je pod predsedstvom g. grofa Barbota vršil mnogoštevilno obiskan vinarski shod.

G. Rihard Dolenc, vodja dež. kmet. šole na Grmu je poročal o razmnoževanju trt na Kranjskem z ozirom na podnebje, zemljo in kupčijo. Priporočal je za Vipavsko: veltlinec, rizling, zeleniko in španjol; za Dolenjsko to stran Gorjancev iste vrste, le namesto zelenike, portugalko, za Belokrajino pa le portugalko.

G. Skalický odsvetuje veltlinec, ker je preobčutljiv za sušo, priporoča pa burgundca; za Dolenjsko je priporočal v pripravnih legah rizling, portugalko pa odločno odsvetoval. Črna vina ne gre kultivirati, ker ne preneso istrske konkurence. Za Vipavsko je priporočal manj alkoholna, namizna vina.

Dež. vinarski komisar, g. Fr. Gombač je poročal o pospeševanju vinske trgovine: omenjal je vinske sejme (Krško!) ter predlagal sledeči resoluciji: 1. C. kr. kmet. družba se naprosi, da ustanovi v Ljubljani založno klet z nalogom s pravilnim in umnim kletarstvom starati finejša vina ter kot taka razpečavati v steklenicah. 2. država in dež. odbor se naprosita za podporo v svrhu prirejanja vinskih sejmov v nevinogradnih večjih mestih na Kranjskem in Koroškem in za udeležbo na razstavah na Češkem in Galiciji. (Sprejeto.)

G. Sanein iz Buzeta je predlagal resolucijo, da se uveljavi zakon proti ponarejevalcem vina. (Sprejeto.)

Vinarski nadz. g. B. Skalický je poročal o vporabi umetnih gnojil in predlagal resolucijo: kmet. družba naj bi v zvezi z društvom za varstvo avstr. vinarstva pospeševala praktične gnojilne poskušnje, kakor se je godilo svoj čas na Tirolskem. Umetna gnojila naj bi se dajala brezplačno. (Sprejeto.)

G. Gombač je referiral o streljanju proti toči. Ker sta država in dežela vstavili prispevke in ker površno delo gotovo ni vspešno, je bolje da se opusti.

G. Žmavec je ventiliral vprašanje obligatoričnega zavarovanja proti toči.

G. Gombač je stavil resolucijo za ustanovitev deželne zavarovalnice, ki je bila sprejeta.

Klavnica za kunce. Na Francoskem je meso kuncev ali domačih zajcev jako priljubljena jed, a v Avstriji in posebno pri nas ga ljudje prav nič ne cenijo, akoravno se „pohani“ zajčki skoro tako dobri kot piščanci. Ker se meso vedno bolj podražuje, tako, da revnejši sloji skoro ne bodo mogli več kupovati, se poskuša na Dunaju upeljati reja in klanje kuncev v večji meri in s tem preskrbeti revežem ceno in dobro meso. Društvo, ki se je zavzelo za to stvar, je dobilo od merodajnih krogov dopise, ki potrjujejo važnost in korist podjetja. Do sedaj so prodajali na Dunaju kunce na trgu žive; tisti, ki jih je kupil, je moral živalice sam zaklati, odreti in razkosati, kar da seveda mnogo dela, zato so prodali malo. Društvo ima sedaj začasno urejeno večjo ščacijo za reja kuncev, tu ima že več kot tisoč živalic; tudi na deželi imajo že 50 ščacij. Te dni pa bo pričelo z zidanjem velike klavnice in uzorne ščacije za reja

kuncev. Kilogram mesa bo veljal približno eno krono. Drob kuncev se da uporabiti za krmo perotnine, posebno racam izvrstno prija, kožice so kot krzno jako priljubljene in dajo tudi fino usnje za rokavice. Društvo, ki ustanavlja novo podjetje, namerava po zgotovljenji poklicati več francoskih kuharjev, ki so mojstri v pripravi tega mesa, da pokažejo Dunajčanom, kaj se da narediti iz te zaničevalne živalce. Obiskovalci klavnice bodo za poskušnjo brezplačno dobili porejijo mesa. Z reja kuncev se lahko peča vsakdo, ki ima nekoliko prostora. Krme se računa na dan en vinar za živalco, kunec dobre pasme tehta v treh mesecih 1½ kilograma. Tudi pri nas naj bi se reja kuncev upeljala!

Godlikovana
v Parizu s častnim
križcem, diploma in
zlato medaljo.

Patentirana
v 30 državah.

Streha prihodnosti!

Cementna zarezna strešna opeka
iz portland-cementa in peska

Praktična! Lepa!

Trpežnejša in bolj lahka streha, kakor iz
vsake druge vrste strešnih opek iz ilovice.

Edini izdelovatelj za Kranjsko:
Janko Traun
izdelovatelj cementnin na Glincah
pri Ljubljani.

Novost! Efektno! Krasno angeljsko zvonjenje na božičnem drevesu

6 pozlač. angelji, 30 cm vis. Nastavek na vrhu nezlomen.
Jamstvo za brezhibno delovanje.

Najnovejši in najlepši okrasek za božično drevesce!
Naj ga ne manjka v nobeni krščanski družini!

Od treh sveč proizvajana
gorkota vrti gonilno ko-
lesce, na tem kolescu vi-
seče kroglice udarjajo
na tri zvonce in na ta
način nastane tako pri-
jetno doneče zvončkanje,
da napolnjuje mlade in
stare neko skrivnostno
božično veselje.

Gena s kartonom in navodilom
za uporabo franco proti pred-
plačilu za komad

K 1-50

3 komadi K 4-
6 komadov „ 7-50
12 „ 13-50
Proti povzetju 20 v. več.

Če komu ne ugaja,
dobi denar vrnjen!
Naročiti je pravočasno
pri trdki

Hanns Konrad
prva tovarna za ure v Brüx-u št. 2107, Češko.

Moj 200 strani obsežajoč glavni katalog s 3000 podobami
se pošlje na zahtevo vsakemu zastop in poštine prosto.

Brezskrbno

družinsko srečo garantira najvaž-
nejša knjiga o preoblagodarjenju z
otroci. Z nad tisoč zahval. pismi pošilja
diskretno proti 90 v. v avstr. poštini
znamkah ga. A. Kaupa, Berlin S. W. 296
Lindenstrasse. 50.

Oglejte si — **poljedelskih strojev**, slamoreznic, čistilnic,
največjo zalogo mlatilnic, gepelnov in
preš za grozdje in sadje, štedilnikov, peči, železnih na-
grobnih križev itd. pri

FR. STUPICA V LJUBLJANI
na Marije Terezije cesti št. 1
in na Valvazorjevem trgu 6, nasproti Križanske cerkve.

Ravnotam zamorete kupiti vsak
čas po najnižjih cenah traverze,
železniške šine, cement in vse
druge stavbne potrebščine,
razno orodje, sesalke za vodo,
vino in gnojnice, vseh vrst
tehtnice in uteži in vse druge
v železninsko stroko spadajoče predmete.

Stavbeno, umetno in konstruktorsko ključavničarstvo.
Hidravlične vidre in sesalke.

JOSIP WEIBL

J. Spreitzerja nasl.

Ljubljana

Slomškove ulice 4.

Žično omrežje na stroj,
obhajilne mize, ograje na
mirodvoru, večna vrata,
obmejno omrežje, stolpni
križi, balkoni, verande,
štedilniki itd. 12-7

Zakonito zavarovano.

Vsako ponarejanje in ponatiskovanje kaznjivo.

Edino pravi je

Thierryjev balzam

le z zeleno znamko z nuno.

Staroslaven, neprekosljiv zoper mo-
tenje prebavljanja, krče v želodcu, ko-
liko, prehlajenje (katar), prsne bolezni,
influenca itd. itd.

Cena: 12 malih ali 6 dvojnatih steklenic ali 1 velika po-
sebna steklenica s patent. zamaškom K 5.— franko.
Thierryjevo centifolijsko mazilo splošno znano kot „non plus ultra“
za vse še tako zastarane rane, vnetja, poškodbe, ture in
otekline vseh vrst. — Cena: 2 lončka K 3-60 franko raz-
pošilja le proti predplači ali povzetju 49

Lekarnar A. Thierry v Pregradi pri Rogaški Slatini.

Brošuro s tisoči zahvalnih pisem zastonj in franko.
Dobiva se skoro v vseh lekarnah in medicin. drogerijah.

PFAFF šivalni stroji

so najboljši

za družinsko uporabo.

Šivajo, krpajo in vezejo.

Neprekosljivi za obrtne namene,

šivajo naprej in nazaj.

! Kroglasto ležišče !

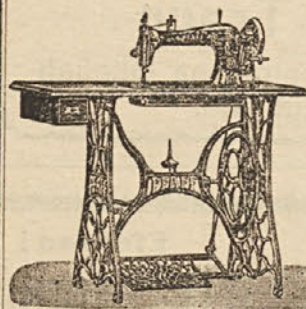
Glavni zastopnik

Fr. Tschinkel

Ljubljana • Kočevje

Mestni trg 9. v gradu.

52-24

Razpošiljanje blaga
na vse kraje sveta!

Najcenejša, največja
ekspozitna trdka!

H. Suttner urar **Ljubljana**

Mestni trg nasproti rotovža, preje v Kranju
priporoča svojo veliko, izborno zalogo finih

švicarskih ur

brilantov, zlatnine in srebrnine v ve-
liki izbiri po najnižjih cenah.

V dokaz, da je moje blago res fino in dobro,
je to, da ga razpošiljam po celem
svetu. Na stotine pohvalnih pisem je vsakomur prosto-
voljno na ogled, da se lahko sam prepriča.

Prosim, zahtevajte veliki novi cenik, ki se
pošlje zastonj in poštne prosto. 26-28

Le „Zvezdna“ cikorija

iz Prve jugoslovanske tovarne
za kavine surogate v Ljubljani

je pravi slovenski izdelek!

Izborna zalogo vsakovrstnih
novih in starih vin v sodih
in steklenicah priporoča

ANTON MÜLLER

vinotržec v Domžalah

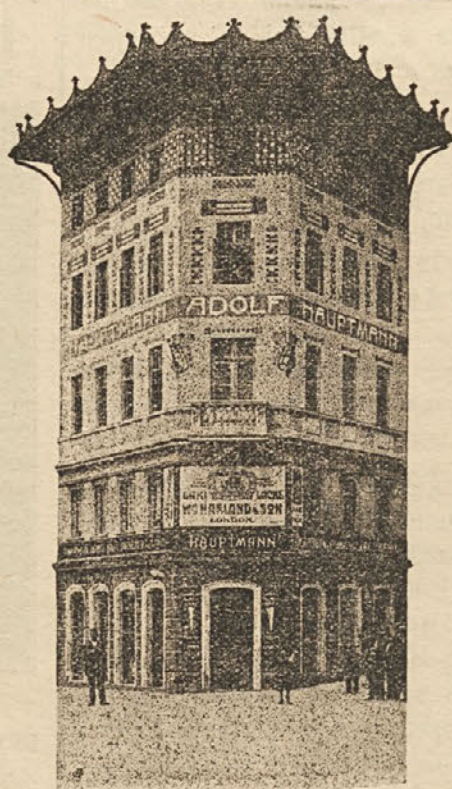
(Kranjsko).

Zahtevajte pousod

„Naš List“!

Prodaja na debelo.

— Ustanovljeno leta 1832. —

Priznano
najboljše **oljnate barve**

zmlete s stroji najnovejše sestave, prekašajo
vsako konkurenco po finosti, ki omogočijo z
jako majhno množino pobarvati veliko površino,
razpošilja po nizkih cenah

Adolf Hauptmann

v Ljubljani

prva tovarna oljnatih barv, firneža, laka in
steklarskega kleja.

Zaloga slikarskih in pleskarskih predmetov.

Ilustrovani ceniki dobe se brezplačno.

Prodaja na drobno.

Tiskovine

za industrijo, trgovino
in obrt
od navadnega trgov-
skega zavitka do ob-
širnega cenika.
Tisk umetniških raz-
glednic.
Postrežba točna.

**TISKARNA KNJIG IN UMETNIN
A. SLATNAR V KAMNIKU**

IZVRŠUJE NAJRAZNOVRSTNEJSE ENO- IN VEC-
BARVNE TISKOVINE IN SPREJEMA V TISK TUDI
NAJOBSEZNEJŠA DELA. □ □ IZVRŠITEV VEDNO
□ PRIZNANO LICNA IN PO ZMERNIH CENAH. □

Založništvo

„Našega Lista“ s pri-
logo „Kamničan“ in
„Slov. Gospodinja“ ter
„Oglasnika“.
Trgovina s papirjem
in pisalnimi potreb-
ščinami.
Knjigoveznica.